

Снежана С. БАШЧАРЕВИЋ*
Универзитет у Косовској Митровици
Учитељски факултет у Лепосавићу

Оригинални научни рад
Примљен: 25. 9. 2017.
Прихваћен: 27. 12. 2017.

АНДРИЋ И „БЕОГРАДСКИ СТИЛ”

Андрићева писана реч нуди образац класичног књижевног језика. То је једна од особина којој је тешко наћи равну у писаној речи у нашој књижевности. Рад има за циљ да укаже да ова констатација, као и констатација Александра Белића да је Андрићев језик потпуно у границама књижевног канона и да даје реално обележје његовим сељацима, варошанима и полуварошанима, вреди за пишеву писану реч узету у целини. Стога ћемо у истраживању применити плурализам метода. Закључићемо да својим индивидуалним стилистичким цртама стваралаштво Иве Андрића поседује оне особине: прецизност, убедљивост, отмену упрошћеност и природност, које улазе у појам који је назван „београдски стил”.

Кључне речи: И. Андрић, „београдски стил”, прецизност, убедљивост, отмена упрошћеност, природност.

Језик је средство којим је обликован уметнички свет књижевног дела. Уметник се труди да дâ што савршенији облик својим осећањима, мислима, сазнањима, служећи се притом разним стилским средствима. Један од битних услова за јасност језика јесте подесност и прецизност речи и израза. Онај ко говори или пише своју мисао не сме доводити у сумњу слушаоца или читаоца.

Настанак књижевног дела веома је сложен, јер укључује више елемената који су међусобно чврсто упућени једни на друге. Уметничка успелост текста зависи од талента аутора, као и од околности у којима он ствара. Феномен ауторства је утолико сложенији, јер без познавања изграђених стилско-изражајних, тематских и мотивских фондова и оформљених система жанровских норми, најталентованији писац не би могао написати своју варијанту.

У реферату се бавимо стилским особеностима књижевног текста Иве Андрића, који иде у ред најзначајнијих српских писаца двадесетог века. Статус великог српског писца обезбедио је и пре добијања Нобелове награде за

* snezanabascarevic@hotmail.com

књижевност, 1961. године. Познато је колико је он држао до језика својих дела, и то његово старање није било без резултата. Иво Андрић се убраја међу оне наше писце који су вуковски књижевни језик с краја деветнаестог века подигли на још виши ниво изграђености. Да се подсетимо – још су писци генерације Лазе Лазаревића били подигли српски књижевни језик на виши ниво у односу на прве Вукове следбенике у другој половини деветнаестог века. Андрић и његова генерација писаца и других интелектуалаца од почетка до треће деценије двадесетог века уздигли су тај језик на ниво изграђеног полифункционалног језика. Књижевни језик њиховог времена означава се у науци као „београдски стил”. Уочи Другог светског рата, Александар Белић пише о београдском стилу и о заслугама писаца који су дошли са других подручја српског језика:

С друге стране, сви књижевници који са стране долазе, из ближих и даљих крајева, од Љубомира Ненадовића до Симе Матавуља, Јована Дучића, Ива Андрића и других, добијајући од Београда општи колорит, брзо постају учесници, каткад снажни, други пут врло танани и гипки, у изграђивању истог ткива књижевног језика (Белић 2000: 614).

Можда би се београдски стил могао још боље негативно окарактерисати: као недостатак укоченог и укалупљеног. Али, што је најважније и што треба нарочито истаћи, несумњив је факат да се та многостручност развитка, оличена у различитим стилевима београдским, држи општих линија које се огледају у Вукову књижевном језику. Све је као код Вука, па ипак друкчије. Али то „друкчије” не иде на уштрб лепоте и правилности нашег општег књижевног језика, него се креће ка новим висинама и лепотама, које су се већ у заметку криле у Вукову књижевном језику (Белић 2000: 615).

Кад се има у виду речено, разумљиво је што књижевна дела Иве Андрића представљају незаобилазан корпус при изучавању његовог књижевноуметничког стила. Он остаје знаменита појава Вуковог језика и вуковског националног правца у развоју нашег књижевног језика. Структура Андрићеве реченице блиска је структури реченице наших народних приповедака Вуковог начина казивања. Та блискост огледа се пре свега у дужини његове реченице. Сложена реченица састављена је од две до пет проширених реченица, што јој даје прегледност и прозачност својствену народном казивању. Андрић је наставио језичку традицију наших најбољих приповедача – Кочића, Матавуља и других.

Међутим, у грађење своје проширене реченице увео је један поступак који га одваја, не само од народног причаоца, и од наших ранијих уметничких приповедача, у позитивном уметничком смислу. Реч је о прецизирању појединих појмова у реченици уметањем или накнадним додавањем уметнутих или накнадно додатих прилошких израза и реченица, најчешће у облику атрибутских и релативних реченица, проширених поређења, епитета, апозиција и прилошких израза. Све то представља економичности израза, којом се постиже језгровитост, а у исто време и пуноћа и потпуност казивања.

Кратка реченица служи Андрићу да својом кратком интонацијом, као закључак, прекине низ интонационо дужих и хармонично стилизованих реченица. Дуже реченице Андрић употребљава обично у оним случајевима када треба сажето да пренесе низ напоредних ситуација или момената, што чини да оваква реченица постане периодична, која се раставља на низ краћих, напоредних реченица.

Свим овим поступцима у грађењу и стилизовању реченице Андрић постиже реченичку интонацију која је блиска интонацији народне реченице, а која је у исто време квалитативно веома много изнад ње. Оно што је приближава интонацији народне реченице то је благо складно таласање интонационог тока, једна мелодична повезаност интонационих прелива, без скокова и честих прекида интонационе висине. Оно што Андрићеву реченицу квалитативно уздиже над реченицом народне приповетке је велика разноврсност у интонационом таласању његовог текста.

Сви који су писали о Иви Андрићу задржали су се, у већој или мањој мери на његовом језику и стилу. Смиреност Андрићевог казивања је најочљивија особина његове речи. Можемо је сматрати првом важном карактеристиком његовог језика. Узрок јој је чињеница што је Андрић у великој мери писац-филозоф. Међутим, иако је смиреност карактеристична за начин Андрићевог казивања, то казивање је у исто време и непосредно. Смиреност је у вези с пишчевим филозофским ставом, а непосредност више активира читаочеву пажњу. Овде се присећамо и Андрићевих речи да „писац треба да заноси читаоце а не да сам пада пред њима у занос” (Андрић 1981в: 86).

Андрић атавистичким, лингвистичким маркерима врши фузију народне филозофије и филозофије модерне уметности. Овакве језичко-стилске карактеристике онеобичавају књижевни текст и језички варијетет. Стил писца чини структурне висове текста, доноси симболичке и антрополошке фондусе, нова кодирања и декодирања. Најважнија функција стила у модерној литератури је онтолошке природе; он трансцендира из епске супстанце језика, одражава спој личног и колективног, носилац је онтогенезе и геопоетике, еманира однос језика и сазнања, есенције и егзистенције на семантичком плану језичког устројства. Језик и стил Иве Андрића у модерној језичкој ситуацији делује ван стереотипа, а истовремено очувава темељну природу језика. Поштујући тему реферата, пре него што кренемо у анализу Андрићевог стила, морамо навести основне карактеристике „београдског стила”, коме је писац припадао, а то су: прецизност, концизност, убедљивост, отмена упрошћеност и природност.

Нема сумње да је Андрић доследно бранио становиште да језик књижевног дела мора имати свој стварни, дубоки смисао. Иако је унео бројне новине у нашу књижевност, он је увек стваралачки заступао схватање да између писца и читаоца мора постојати однос потпуног разумевања. О томе је написао следеће:

Језик је живот људи, свесни и несвесни, видљиви и скровити. Изван живота постоји само смртно ћутање. Нема те речи која је без везе са животом као што нема биљке без подлоге која је храни. Значи да треба бити близак људима и њиховом животу, слушати њихов говор, упијати га у себе, размишљати о њему, живети са њим као брат са братом. И тада ћемо моћи постићи оно што треба, тј. да људима њиховим и познатим језиком кажемо нашу и нову уметничку истину (Николић 1962: 202).

Анализирајући овај Андрићев навод, уочавамо да књижевни израз није обележје само језичко-стилских и имплицитних својстава књижевне структуре, већ је комплексна појава. Он је језички облик који у одређеној култур-

но-националној формацији има функцију општег инструмента разноликих видова језичке комуникације. У време када је српска литература, у тежњи за превазилажењем својих дотадашњих хоризоната, била наклоњена страним књижевностима, Андрић је остао доследан интуитивном осећају, уверен да ће на тај начин испољити аутентичан стваралачки замах и креативну енергију. На страницама Андрићевог дела читалац осећа колико је за њега важна слика живота и напор не само да изложи говорне резултате, постигне савршенство спољне форме, употпуни и заокружи целине својих књижевних структура, већ и да изрази експанзију тога живота и унутрашње јединство поетског доживљаја и поетске експресије, кроз потпуну преданост предмету који слика. Пишчеви описи у систему психолошких мотивација нису само слика средине већ саставни део атмосфере живота, функционална уметничка средства којима писац остварује поетски однос према стварности.

Разапет између израза и замисли, визије и могућности њеног саопштавања Андрић је на особен и оригиналан начин усклађивао мотиве из свакодневног живота са књижевном структуром. У развоју уметничке зрелости форма његовог дела проистацала је из стваралачке концепције да обухвати све што је судбоносно и драматично. Исказивао је потресне људске драме које су се дешавале у разним животним ситуацијама и често налазио повода за неки пространији, обухватнији, филозофски закључак.

Није тешко наћи такве примере. Наводимо два:

Причао је на прекиде, у одломцима, како може да прича тешко болестан човек који се труди да сабеседнику не покаже ни своје физичке болове ни своју честу мисао на блиску смрт (Андрић 1981б: 7).

Причао је као човек за ког време нема више значења и који стога ни у туђем животу не придаје времену ни редовном току времена неку важност (Андрић 1981б: 8).

Упоређујући начин на који фра Петар прича своје доживљаје у *Проклетој авлији*, Андрић је у свој текст унео једно општије запажање о односу тешко болесног човека према своме сабеседнику. Сматрамо да је ово општије запажање управо катализатор који умирује само причање.

Слично је и са следећим примерима које је Андрић проткао уопштавајућим опажањима:

И као што бива, од младог човека, који је био већ заузео своје место међу коцкарима и господским дангубама, постао је добар и ревностан полицајац (Андрић 1981б: 18).

И као што увек бива, сваки од двојице браће је налазио за оно што жели и на шта је већ решен довољно потврде у свему око себе и довољно вере у своје право и своју силу (Андрић 1981б: 60).

Андрић нам тиме рационално, интелектуално и смирено објашњава догађаје. Особеношћу свог књижевног израза успео је да издвоји и одабере оне садржаје који су представљали објективну слику стварности.

У свом причању има обичај да унесе и читаво мало филозофско расправљање. Такав је следећи одломак:

Ја! – Тешка реч, која у очима оних пред којима је казана одређује наше место, кобно и непроменљиво, често далеко испред или иза оног што ми о себи знамо, изван наше воље

и изнад наших снага. Страшна реч која нас, једном изговорена, заувек везује и поистовећује са свим оним што смо замислили и рекли и са чим никад нисмо ни помишљали да се поистоветимо, а уствари смо, у себи, већ одавно једно (Андреј 1981б: 70).

Особеност и специфичност Андрејевог књижевног израза није само у оживљавању постојећих садржаја које му је нудило поднебље о коме је писао, нити у оригиналној интерпретацији постојећег, већ пре свега у ономе што настаје само посредством стваралачког чина, у исказивању унутрашњих поетских импресија које је писац успео да транспонује у оригиналне уметничке симболе. Квалитети таквог књижевног израза нису спољашње природе, јер се откривају у контекстима Андрејевих књижевних структура, у пуноћи животних садржина, у синтези властите прозне егзалтације са судбином његових јунака, у поетској видовитости којом из духовног заједништва са средином о којој пише извлачи и свој поетски идентитет. Ликови његових дела нису стилизоване романескне визије, већ делују као материјализација доживљених искустава подигнутих до снажне уметничке експресије.

Када је у питању Андрејев миран начин казивања, читалац брзо увиђа да је он у ствари привидан; да је ту мирна само површина текста који у себи скрива снажна таласања и сударе. Овакву карактеристику Андрејевог стила многи с разлогом истичу као основну. Тако, на пример, Александар Белић пише: „Његово причање, и кад говори о данашњим догађајима толико је одмерено као да говори о збивањима давних времена. Али та интелектуална хладноћа – само је привидна. Под њом кључа живот, са свим својим страстима и темпераментима” (Николић 1958: 24).

Имајући у виду ову Белићеву констатацију, уочавамо да је Андрејева реченица пуна прецизирања појединих предмета и ликова, датих у разним видовима, али увек са строго одређеном мером одржавања пропорционалне реченичке величине. Језгровитост и пропорција спајају се у њој у високоуметничку и дубоко мисаону хармонију. Разни видови тих додатних квалификација: атрибутска реченица на почетку („Тешки сами себи, апсеници изазивају своје сапатнике и стражаре...”); накнадно додати уопштавајући закључци или констатације на крају реченице („И кад би после таквих часова одлазио да легне у своју постељу, расањен у тами, он је ту налазио своју бригу, будну и непомичну, и сваки пут мало већу и тежу него што ју је оставио јутрос кад је устао”) – све то, чини Андрејев израз највишим уметничким дометом нашег прозног казивања.

За Андрејеву писану реч констатовано је да нуди образац класичног књижевног језика. То је, несумњиво, једна од особина којој је тешко наћи равне у писаној речи на српском језику. Александар Белић је истакао:

Његов је језик потпуно у границама књижевног „канона”. Он не тражи ефеката каквим насиљем над правилношћу књижевног језика. Напротив, његов језик свугде одише њоме. Па ипак, ни Андрејев стил ни његов језик нису укочени. Не види се чак да се ишло и најмање за тим да се правилност језика нарочито очува. Он је нешто што се подразумева [...] (Белић 1951: 190).

Андрић је често друговао са речницима и граматикама, а дуго је „тесао” своју писану реч; због тога је и достигао степен савршенства. Када се код нас говори о узорима на које се треба угледати при писању, и када се тражи поштовање начела: пиши као што добри писци пишу – ту се увек мисли на Андрића и његову писану реч. Он није дозвољавао да у његов текст уђе реч која би својом фонетском или семантичком компонентом нарушавала његову замисао. Ако је, понекад, и посезао за нашом лексичком баштином, то је радио са великим смислом за одабир. Ако је сам желео да буде творац нових речи, то је радио онако како би поступио сваки човек са наших простора, који осећа дух нашега језика.

Говорећи о језику и стилу у процесу настанка књижевног дела, Андрић пише да сви други уметници – сликари, вајари, позоришни или филмски уметници – имају на располагању видљива и опипљива средства којима се служе у своме раду, а једино су писци упућени на реч; они немају другог средства којим се служе у процесу свога уметничког стваралаштва. Реч је главно пишчево оруђе. Да је писац дубоко проживљавао сваки написани ред уочавамо из ових речи:

На лику или призору који је једном изабрао писац мора да између множине детаља открије онај који има пресудну важност за вредност слике уопште, онај на коме ће почивати веродостојност целокупног казивања.

За писца реалисту ти детаљи нису само сликовите фигуре, као што ни речи којима треба да их наслика нису и не могу бити случајно захваћене боје са неке богате палете ни произвољне игре звука, него стварне и строге лозинке по којима га ми читаоци познајемо као сведока и на основу којих прихватамо његово сведочанство као истинито и веродостојно, а ту су писци сведоци, а речи сведочанства (Андрић 1981в: 83).

Индивидуалност, структурна посебност и оригиналност Андрићевог језичког израза, развијеност и синтаксичка прецизност његовог исказа, семантичка експресивност лексичких јединица, потврђују већ познате ставове да се његов језик манифестује кроз експресивну реч, о којој је рекао следеће:

„Још о речима. Речи изгледају тако ’речите’ док стоје осамљене, невине и неупотребљене; ако једна или друга од њих омане, зато она трећа говори за обе њих и казује још много више од тога. Оне су повезане у магично коло кроз које струји ритам целине; ако је нека од њих трома, невешта или уморна, оне остале је вуку тако да се њено заостајање и не примећује, и коло игра непогрешно даље.

Тежи је случај кад речима треба казати нешто о речима самим и њиховој употреби у причању. Тада оне одједном занеме, охладне, и леже као мртво камење, као да никад нису говориле, играле ни певале. Кад је о реч о речима, речи ћуте, док у свима другим људским стварима и појавама умеју, некад мање, некад више, понешто да кажу. Чак и о ћутању” (Андрић 1981д: 252).

Андрић је велику пажњу посветио и језику својих личности. Оне говоре дијалектом краја из којег су. На дијалекатске речи у Андрићевом делу односи се ова Белићева констатација: „Оне дају реално обележје његовим сељацима, варошанима и полуварошанима; оне стварају нарочиту атмосферу која је потребна па да личности оживе под његовим пером” (Белић 1951: 189). Као добар пример за то колико је управо виртуозно погођен народни карактер језика личности може да послужи одговор једног од чланова заседе која је

ноћу хватала оне што ометају зидање моста: „Ја сам, ја” (Андрић 1981б: 46). Овакво понављање личне заменице није искључиво дијалекатска особина, али је несумњиво карактеристично за народни говор.

Језиком самих личности Андрић даје њихове психолошке портрете. Врло је добар пример за то кад богати житарски трговац, мрзовољни и тврдичави Ахмедага Шета овако говори о вредности моста: „Не дошао му поводањ, онај наш прави вишеградски! Па ћеш виђети шта ће од њега остати” (Андрић 1981г: 80). И конструкција „не дошао му” и реченица која почиње везником „па” показују повишен степен емоције.

Андрић се за психолошко индивидуализирање личности служи средствима која се односе на гласовну страну језика. Упитан шта да се ради с Радисављевићем лешом, Абидага, који сам за себе каже да је „крвав и наopak човек”, одговорио је: „Баците пса псима!” (Андрић 1981г: 66). Све три речи овога кратког одговора почињу експлозивним сугласником што ствара утисак реске суровости. У стварању таквог утиска у овоме случају доприноси и ред речи.

Своје филозофске погледе Андрић у већини случајева саопштава експлицитно. Приликом експлицитног саопштавања својих рефлексива, Андрић примењује разна средства. Најчешће то чини компаративном реченицом. Тако, говорећи о ишчашеном Абидагином карактеру, пише: „Своје непоштење прикривао је, као што то често у животу бива, великом ревношћу и претераном строгаошћу” (Андрић 1981г: 73).

Прецизност, једноставност и концизност стила Иве Андрића нису само плод његовог талента него су и резултат свесног и интензивног рада над језиком свога дела. Једном приликом је рекао:

Тежња за савршенством изражајне форме за нас је служба садржини. А добро вршити ту службу, тј. јасно изразити своју мисао и своје осећање, ми можемо само онда ако смо савладали језик којим пишемо и стилски израз тога језика. И зато је био у праву онај писац који је, кад су му приговарали да споро ради, и да сувише дотерује своју реченицу, одговорио: „Не глечам ја своју реченицу, него своју мисао” (Андрић 1981а: 42).

Управо тако ради и сам Андрић: дотерујући и глачајући своју реченицу, он дотерује и глача своју мисао, остварује адекватност облика и садржаја и постиже једноставност и концизност језика и стила.

Говорећи о опасностима које вребају уметника, Андрић посебно упозорава на формализам речи и дела: „Бескрајно нагомилавање великих речи све нам мање казује” (Андрић 1981а: 39). Најдубљи пораз доживљава онај уметник који сматра да „прасак речи и витлање слика могу бити уметничка лепота” (Андрић 1981а: 34). Истина, сваком правом уметничком делу потребан је естетски сјај, али се он остварује само у једноставности. „Савршенство изражавања форме служба је садржини”, сматра Иво Андрић (Андрић 1981а: 42).

Текстура сваког великог уметничког дела сложена је и вишеструка. Андрић је у свом делу изградио специфичан приповедачки склоп. „Нема стила без садржине. Само до једноставности треба нарасти” саопштава Андрић (Андрић 1981а: 40). „Речи су цигла, а стил архитектура” (Андрић 1981а: 38).

Андрић је мајстор речи и стила. Складна и једноставна реченица, мисаона функционалност само су неке од одлика његовог писања. Андрићев стил, па и стилски круг, репрезентују: избрушен исказ, синтаксичке дигресије, семантичка контрастирања, реалистичка комбинаторика, особена лексика. Његов језик узор је перфектног стила и изразитог, беспрекорног књижевног језика који пружа неограничене могућности за проучавање језичких особина.

У Андрићевим делима могу се срести епитети, метафоре и компарација. Читаоцу тако јасне и присне фигуре, веома сугестивно откривају дубину текста. Био је потребан велики пишчев интелектуални рад да се нађу једноставна средства којима би се успешно постигао велики циљ. Откривајући дубину Андрићевог текста, једноставне фигуре у исто време говоре читаоцу о интелектуалном раду који је био потребан да се, уз пуну контролу пишчеве емоције, таква средства, ипак, пронађу. На тај начин стилске фигуре показују колико је рационални елемент дубоко уткан у Андрићев стваралачки метод.

Андрићев придев који служи као епитет уочили смо у следећем примеру после анализе предмета на који се односи и одмерене стилизације контекста у којем је употребљен: „Надзорник и његови људи добро знају то дејство труле и опасне југовине” (Андрић 1981б: 16). Слично је и са метафором: „Учестало и стреловито стану да ткају од зида до зида крупни пацови” (Андрић 1981б: 16). Познато је да је природа метафоре таква да се једна реч употребљава за обележавање не онога појма на који се она обично односи, већ неког другог, с којим се може повезати једино неким посредним путем; тај се пут, међутим, у тренутку саопштавања мисли не показује. Код метафоре долази до изражаја она особина језика коју у своме делу *О језичкој природи и језичком развоју* Александар Белић нарочито истиче, а то је да језик „може – када му устреба и када прилике за то јаве – употребити какву саставну особину или какав њен прелив да речју у којој се они налазе, занемарујући све друго у њима, обележи свој нови случај” (Белић 1941: 197). Евидентно је да код Андрића ово одабирање једне такве особине има рационалан карактер.

Компарацијом се читаочевој пажњи јасније сугерише предмет о којем се говори. Међутим, у вези са компарацијом код Андрића треба рећи да компарација успорава кретање пажње читаоца ка новим предметима. Један од њих је на оном месту где Андрић говори о неподношљивом животу у *Проклетој авлији* за време млаког и нездравог јужног ветра:

У таквим часовима цела та Проклета авлија јечи и трешти као огромна дечја чегрталка у циновској руци а људи у њој поигравају, грче се, сударају међу собом и бију о зидове као зрна у чегрталци (Андрић 1981б: 16).

Овај цитат може да покаже сугестивност текста постигнуту пробраним елементима поређења. Ту сугестивност није тешко показати: упоређење цариградске тамнице са дечјом чегрталком, а људе са зрневљем у тој чегрталци, ново је, али исто тако и приступачно читаочевој машти. То упоређење сугерише на беспомоћност људских судбина затворених у Проклетој авлији.

Други пример употребе компарације налази се у опису заласка сунца у *Проклетој авлији*:

По црвенкастој светлости на небу и на ретким вршцима кипариса иза великог зида видело се да сунце нагло залази тамо негде на другој страни невидљивог града. Једно време и цело двориште било је пуно руменог одсјаја, али се брзо празнило као нагнут, четвртаст суд, и све се више пунило сенком првог сутона (Андреј 1981б: 32).

Нема никакве сумње да је свеже упоређење дворишта, у којем дневну светлост смењује ноћна тама, са четвртастим судом који се празни, сугестивно и трајно.

Узев у целини, можемо закључити да многе вредности у књижевном стваралаштву застаревају, пролазе, подлежу променама, мењају се протицањем епохе која их је на одређеном степену развоја литературе и културе условила. Оно што остаје, што не подлеже променама јесте књижевни израз ствараоца, његов лични принцип који управља целокупним смислом уметничке структуре. Књижевни израз зато није само језичко-стилски материјал од кога уметник гради своје дело већ цео систем изражајних средстава и стваралачки напор у тражењу одговарајућих форми за специфичност литерарних структура у складу са индивидуалном духовном филозофијом ствараоца, његовим темпераментом, властитим и креативним замахом. Језик и стил Иве Андреја је највидљивије обележје његовог уметничког дела. То је стил високе књижевне културе, класичан, отмен, однегован, филозофичан. Из тог разлога га је Александар Белић сврстао у „београдски“ и нагласио да га одликује миран начин казивања, који је само привидан, јер под том мирноћом, кључа живот, да је казивање крајње непосредно, у границама књижевног канона и да одише правилношћу. Наша анализа показала је да је особеност Андрејевог књижевног израза у функционалној зависности од наведених Белићевих аргумената. Све издвојене, наведене и анализирани језичко-стилске категорије показују да је књижевно дело Иве Андреја дело са успостављеном хармонијом језичког умећа и стилогеношћу језичких јединица различитог нивоа што је темељна уметничка вредност сваког књижевног дела.

ЛИТЕРАТУРА

- Андреј 1981а: И. Андреј, *Историја и легенда: есеји I*, у: Сабрана дјела Иве Андреја, књ. 12, Сарајево: Свјетлост; Београд: Просвета; Загреб: Младост; Љубљана: Државна zaloжба Словеније; Скопје: Мисла; Титоград: Побједа.
- Андреј 1981б: И. Андреј, *Проклета авлија*, у: Сабрана дјела Иве Андреја, књ. 4, Сарајево: Свјетлост; Београд: Просвета; Загреб: Младост; Љубљана: Државна zaloжба Словеније; Скопје: Мисла; Титоград: Побједа.
- Андреј 1981в: И. Андреј, *Уметник и његово дело: есеји II*, у: Сабрана дјела Иве Андреја, књ. 13, Сарајево: Свјетлост; Београд: Просвета; Загреб: Младост; Љубљана: Државна zaloжба Словеније; Скопје: Мисла; Титоград: Побједа.

- Андрић 1981г: И. Андрић, *На Дрини ћуприја*, у: Сабрана дјела Иве Андрића, књ. 1, Сарајево: Свјетлост; Београд: Просвета; Загреб: Младост; Љубљана: Државна zaloжба Словеније; Скопје: Мисла; Титоград: Побједа.
- Андрић 1981д: И. Андрић, *Знакови поред пута*, у: Сабрана дјела Иве Андрића, књ. 16, Сарајево: Свјетлост; Београд: Просвета; Загреб: Младост; Љубљана: Државна zaloжба Словеније; Скопје: Мисла; Титоград: Побједа.
- Белић 1941: А. Белић, *О језичкој природи и језичком развоју: лингвистичка истраживања*, Београд: Српска Краљевска академија.
- Белић 1951: А. Белић, *Око нашег књижевног језика: чланци, огледи и популарна предавања*, Београд: Српска књижевна задруга.
- Белић 2000: А. Белић, *О различитим питањима савременог језика*, Београд: Завод за уџбенике.
- Бован 1981: В. Бован, Народне умотворине у Андрићевом делу, *Дело Иве Андрића у контексту европске књижевности и културе*, Београд, 121–127.
- Живковић 1965: Д. Живковић, *Од Вука до Андрића*, Београд: Библиотека Друштва за српскохрватски језик и књижевност.
- Николић 1958: Б. Николић, Смиреност Андрићева казивања, *Наш језик*, IX/1–2, Београд, 24.
- Николић 1962: Б. Николић, *Језик Ива Андрића*, Београд: Институт за српскохрватски језик.
- Пецо 1979: А. Пецо, О неким специфичностима Андрићеве реченице, у: *Зборник радова о говору и језику*, Београд, 17–27.
- Стевановић 1981: М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II*, Београд: Научна књига.
- Стојановић 1967: Ж. Стојановић, *Језик и стил Иве Андрића*, Београд: Просвета.
- Шамић 1950: М. Шамић, Језик и стил Иве Андрића у приповеци „Прича о кмету Симану”, Сарајево: *Питања савременог књижевног језика*, II/2, Сарајево, 171–181.

Snežana S. Baščarević

ANDRIĆ AND “BELGRADE STYLE”

(Summary)

Andrić's written word offers a form of classical literary language. It is one of the traits that it is difficult to find straight in the written word in our literature. The paper was intended to show that this statement, as well as the statement by Aleksandar Belić that Andrić's language is completely within the boundaries of the literary canon, is worth the writer's written account in its entirety. Therefore, we used the method of pluralism in the research. It was concluded that Andrić's style is the most visible feature of his artistic narration. It is a style of high literary, culture, powerful narration, classical, abstract, abandoned, philosophical. Aleksandar Belić classified his style as “Belgradian” and emphasized that it was distinguished by: a quiet way of speaking, which is only apparent, because under that calmness, the key to life, that the expression is utterly untrustworthy, that style is within the boundaries of the literary canon and to be honest with the regularity.